

Godt om lever-, pancreas- og galleveissykdommer

Graeme J. Poston, Leslie H. Blumgart, red
Surgical management of hepatobiliary and pancreatic disorders

500 s, tab, ill. London: Martin Dunitz, 2003.
 Pris USD 225
 ISBN 1-899066-97-7

Boken er ment for generelle kirurger, for å formidle oppdatert kunnskap innen de vanligste lever-, pancreas- og galleveissykdommer. Samtidig håper redaktørene at boken skal være nyttig og verdifull for spesialistkandidater under

utdanning. Redaktørene er begge briter, selv om Blumgart nå har arbeidet i USA i flere år. Medforfatterne kommer både fra USA, Europa og Asia, noe som trolig er en styrke i denne sammenheng. Flere sentrale personer og miljøer innen fagfeltene er godt representert, men det er også gitt rom for nye kolleger. Min konklusjon er klar; dette er blitt en leseverdig og leservennlig bok, med antatt stor nytteverdi for målgruppen.

Teksten er fordelt på 29 kapitler, der både vanlige sykdommer, men også mer sjeldne tilstander og skader er godt beskrevet. Tilnærmingen er problemorientert og praktisk, og synes å være basert på stor klinisk erfaring. Språket er lett, og utgiverne synes å ha hatt et bevisst forhold til pedagogiske aspekter og bruk av grafiske elementer. Ikke minst er de mange instruktive figurene, bildene og tabellene med på å gjøre dette til en leservennlig bok.

Hvert kapittel avsluttes også med noen korte hovedfakta, som kan være nyttige knagger å henge kunnskapen på. Kapitlene er gjennomgående godt disponert og redigert, uten for mye overlapping og med få mangler. De faglige synspunkter og behandlingsalgoritmer som beskrives, oppfattes som lite kontroversielle. Likevel noen kommentarer; radiofrekvens ablasjon av levermetastaser er beskrevet som metode i boken, men er ikke nevnt i kapitlet om nevroendokrine svulster, mens derimot bl.a. kryobehandling er nevnt der. Smertebehandling ved kronisk pankreatitt er omtalt i eget kapittel, men dessverre uten at det er brukt noen form for illustrasjoner, tabeller eller algoritmer.

Enkelte uheldige trykkfeil finnes, selv om de er få. F.eks. har figur 9.1 feil fargekoder, ERCP bilde på figur 18.6.A står på hodet, og i teksten ellers er det enkelte små «uheldigheter». Det er beklagelig at man ikke nå konsekvent bruker SI-enheter for å angi biokjemiske laboratorieresvar.

Referansene er oppdaterte og sentrale, og

reflekterer trolig den internasjonale litteratur på en god måte. En fyldig indeks er nyttig. Solid innbinding, høy trykkvalitet og ikke minst et omfattende faglig innhold presentert i en frisk og fengende layout, gjør denne boken til en verdifull kunnskapskilde for kirurger som er engasjert i diagnostikk og behandling av lever-, pancreas- og galleveissykdommer og – skader. Prisen virker kanskje litt høy – men kvalitet koster.

Jon Arne Søreide

Kirurgisk avdeling
 Sentralsjukehuset i Rogaland

Kortfattet og klart om strabisme

Frank Billson

Strabismus

102 s, ill. London: BMJ books, 2003.
 Pris USD 99
 ISBN 0-7279-1562-2

Denne boken henvender seg særlig til leger under spesialistutdanning i oftalmologi og til allmennpraktiserende leger, men vil etter mitt skjønn være nyttig også for personell på

øyeavdelinger som behandler samsynsproblemer. Boken inngår i serien *Fundamentals of clinical ophthalmology* fra BMJ Publishing Group i London, og forfatteren er professor i oftalmologi ved universitetet i Sydney.

Første del av boken tar for seg hva man vet og hva man aner om det nevrofysiologiske grunnlaget for binokulærsynet. Denne fremstillingen er beundringsverdig klar, til tross for at stoffet er meget komplisert. Deretter beskrives konsekvenser av sammenbrudd i binokulærsynet, i relasjon til fasene av synsutvikling fra nyfødtpERIODE til full synsmodning i tiårsalderen.

Annen del beskriver typiske kliniske bilder av strabisme, som må ses som symptomer med forskjellig patogenese. Strabismetyper hos barn fra 0–10 år behandles i et kapittel for seg. Neste hovedkapittel omhandler strabisme hos den visuelt voksne, dvs. etter tiårs alder. Disse beskrivelsene følges av gode illustrasjoner, dels fotografier av strabismeøyne i forskjellige blikkretninger, dels skisser og skjematisk fremstillinger.

Tredje del handler om terapien. Gjennomgangen er praktisk, direkte på sak og tar for seg alle aspekter. Innledningen om behandling av barnestrabisme er eksemplarisk: Hvordan få med seg den viktigste parten i behandlerteamet, foreldrene?

Betydningen av å korrigere relevante refraksjonsavvik, bruken av prizmer og når det er indisert med ekstern muskelkirurgi, har etter mitt skjønn fått en balansert fremstilling. Her er det mye å diskutere for oss som stiller med strabismeproblemer til daglig. Vi bør nok søke informasjon i oppslagsverk og mer omfattende fremstillinger, men Billsons poengterte og praktiske bok er nyttig lesing. Den er hendig å ha med på trikken eller i sykkelsekken! Den anbefales til *alle* strabismeinteresserte.

Roald Opsahl

Øyeavdelingen
 Ullevål universitetssykehus

Moderne kataraktkirurgi

Andrew Coombes, David Gartry, red

Cataract surgery

Fundamentals of clinical ophthalmology
 218 s, ill, tab. London: BMJ Books, 2003.
 Pris GBP 60
 ISBN 0-7279-1201-1

Operasjon for katarakt er blitt det mest vanlige av alle kirurgiske inngrep. Det utføres ca. 40 000 slike inngrep i Norge per år. Den operative teknikken er blitt meget sofistikert, til dels vanskelig å lære, og komplikasjoner kan være katastrofale. Denne boken gir en god innføring i denne moderne operative teknikken.

Utstyret beskrives, og man får detaljert informasjon om hvordan ultralydteknikken anvendes i praksis (fakoemulsifikasjon). Alle trinn i operasjonen beskrives nøye, og det er fokus på hvordan man best mulig skal unngå komplikasjoner. En rekke alternative prosedyrer beskrives. Noen basale grunnprinsipper er ufravikelige, men en operatør vil selv kunne utforme sin metode. De eldre operative teknikkene er kort sammenfattet. Illustrasjonene er gode.

Det gis en kort innføring i hvordan man beregner styrken på den kunstige linsen som implanteres i øyet. Beregningene baserer seg på hornhinnens krumning og på øyets lengde. Opplysningene brukes deretter i empiriske formler for beregning av linsestyrke.

Videre beskrives forskjellige anestesiformer. Det slås fast at selv ved dråpeanestesi er det helt nødvendig med tilstedeværelse av anestesilege. Få sannheter i medisinen er imidlertid absolutte. I denne sammenheng må det være lov å være helt uenig med forfatterne. Vi har i mange år operert de aller fleste av våre pasienter med katarakt kun med dråpeanestesi, uten at vi har hatt behov for anestesilege.

Det gis god informasjon om hvordan man skal unngå komplikasjoner samt hvordan eventuelle komplikasjoner kan håndteres på best mulig måte.

Alt i alt er dette en kortfattet og god bok om moderne kirurgi ved grå stær. Målgruppen vil først og fremst være leger under utdanning i øyesykdommer, samt ferdige øyespesialister. I tillegg vil den også kunne være av interesse for praktiserende allmennleger.

Erling Haaskjold
Øyeavdelingen
Rikshospitalet

Nyttig bok om synsrehabilitering

Gunvor Birkeland Wilhelmsen

Å se er ikke alltid nok

Synsforstyrrelser etter hjerneskadene og mulige tiltak. 163 s, tab, ill. Oslo: Unipubforlag, 2003. Pris NOK 289 ISBN 82-7477-120-6

Synet, vår viktigste sans, gir oss informasjon om omverdenen. Effektiv bruk av denne sansen krever ikke bare et skarpt objektbilde på netthinnen, men også en perfekt overføring av synsimpulsen til synsbarken og andre deler av hjernen samt en aktiv konstruksjon av den visuelle verden. Omtrent to tredeler av pasientene får etter hjerneslag og andre hjerneskadene et eller annet visuelt problem. De fleste skader er forbundet med synsfeltutfall, men det er heller ikke uvanlig med mer sammensatte persepsjons- eller øyebegrepsforstyrrelser. De fleste pasientene får tilbud om rehabilitering etter hjerneskaade, hvor tiltakene konsentrerer seg om gjenoppretting av de tapte motoriske funksjonene, mens de visuelle problemene som regel ikke berøres. Forfatteren, som er synspedagog, retter søkelyset mot dette neglisjerte området. Boken bygger på hennes doktoravhandling.

I de første kapitlene gis en beskrivelse av ulike høyere visuelle funksjonsforstyrrelser i en imponerende enkel og lett leselig form. Etter en kort omtale av de eksisterende terapeutiske metodene rapporterer forfatteren fra sine egne erfaringer med synsrehabilitering hos slagpasienter, hvor hun har gjennomført et tidsbegrenset, strukturert synstreningsprogram. Hovedelementet er å utarbeide nye søkestrategier basert på kompensierende øyebegrevelser. De oppnådde resultatene illustreres godt gjennom kasuistikker. Boken inneholder også en nyttig ordliste.

Bokens største betydning ligger i at den fokuserer på et lavt prioritert, men meget viktig, rehabiliteringsområde. Målgruppen er i hovedsak fagpersoner innen rehabiliteringsarbeid, synspedagoger og spesialpedagoger.

Emilia Kerty
Nevrologisk avdeling
Rikshospitalet

Retinas sykdommer

Allen C. Ho, Gary C. Brown, J. Arch McNamara, Franco M. Recchia, Carl D. Regillo, James F. Vander, red

Retina

Color atlas & synopsis of clinical ophthalmology. 312 s, tab, ill. New York: Mc Graw-Hill, 2003. Pris USD 65 ISBN 0-07-137596-1

Wills Eye Hospital, USA, utgir en serie på fem bøker under tittelen *Color atlas & synopsis of clinical ophthalmology*, hvorav omtalte bok inneholder retinas sykdommer.

Forfatterens intensjon har vært å lage en generell oversikt og et presist fargeatlas over hovedtrekkene i vitreoretinale sykdommer til hjelp ved diagnose og behandling av pasienter med slike sykdommer.

Boken har ti kapitler hvor de ulike sykdommer blir omtalt. Omtalen av hver sykdom følger samme disposisjon, er kortfattet og presis og inneholder de viktigste og karakteristiske forhold ved sykdommen. Språket er lett forståelig. Hovedkapitlene og de enkelte sykdommer er klart atskilte og gjentakelser er unngått. Ønsker man å finne hva som er standard behandling, er boken godt oppdatert, men det er ingen litteraturhenvisninger.

Formatet er som en litt stor lommeutgave, lett å ha for hånden og lett å finne frem i. De fleste sykdommene er illustrert med farge- og angiografibilder (fluorescein/ indocyanin-grønn). Bildene er dessverre bokens vesentligste svakhet. Formatet på bildene er svært lite (58 x 46 mm) og mange detaljer går tapt på grunn av dette. Svart-hvitt-bildene (angiografiene) er brukbare, men på fargebildene av øyebunnen er ofte detaljer blitt borte. Bildene fremstår som røde felter hvor netthinnens blodårer og papillen er det eneste som kan ses. Som fargeatlas over retinale sykdommer har boken derfor liten verdi.

Konklusjonen er at forfatterne har laget en kort og presis omtale av de vanligste og en del sjeldne retinale sykdommer. Boken er egnet både for ferdige spesialister og leger under spesialistutdanning i øyesykdommer til raskt å finne frem til det essensielle. Den kan også brukes til å finne mulige diagnoser og hva som er vanlig behandling. På bakgrunn av dette kan boken godt anbefales, men den erstatter ikke de større lærebøkene. Som atlas over retinale sykdommer har boken, av tidligere nevnte grunner, mer begrenset verdi. Kjøpere av boken bør være oppmerksomme på dette.

Per Syrdalen
Øyeavdelingen
Rikshospitalet

Så galt kan det gå

Allan B. MacLea, James P. Neilson, red

Maternal morbidity and mortality

434 s. London: RCOG Press, 2002. Pris USD 48 ISBN 1-900364-76-X

Fødselshjelp som fag vokste frem for å redusere morens risiko for å dø under fødselen. Barselfeberen ble et mindre problem mot slutten av 1800-tallet. Kontrollen av den gravide og fødeforholdene ble bedre. I den vestlige del av verden gjennomgikk ernærings-, utdannings- og boligforhold en revolusjonerende utvikling. Den materielle dødelighet ble i den rike del av verden en sjeldenhet. Det forekommer likevel stadig at kvinner dør under svangerskap, fødsel og barsel, også i Norge. Hva kan man lære av det fryktelige og hvordan kan man hindre at det skjer? Britene har vært foregangsfagfolk i å lære av det som går galt. Ved å gjennomgå det enkelte materielle dødsfallet analyseres hva som var god, suboptimal eller dårlig håndtering av det som skjedde. Det er derfor logisk at det også er britene som setter lys på maternell sykkelighet og dødelighet i denne håndboken.

Livstruende situasjoner enten fordi mor har en alvorlig sykdom eller pga. blødninger, blodpropp, alvorlig svangerskapsforgiftning eller annet, huskes. Vi vet ikke hvor ofte nestendø forekommer i Norge. Melderutinen er ikke gode nok. Dette er ikke sagt for å dramatisere en prosess, som stort sett går greit. At noe er naturlig, er ikke det samme som at det er ufarlig.

Boken er et resultat av arbeidet til en studiegruppe ved Royal College of Obstetricians and Gynaecologists som har sett på morens helse ved svangerskap og fødsel.

Boken er bygd opp som en serie kapitler med spennvidde fra det globale perspektiv, risikofaktorer og spesifikke patologiske bilder til organisering av det brede tverrfaglige samarbeidet som er nødvendig for gode resultater. Også psykologiske reaksjoner og sykdom behandles innsiktsfullt. Den avsluttes med anbefalinger, gradert etter utsagnenes dokumentasjonskraft. Videre inneholder den diskusjonsinnlegg, viser uenighet, har fyldige litteraturreferanser og en indeks som gjør den til en bruksbok.

Når alvorlig sykkelighet og dødelighet er så sjelden i Norge, henger det bl.a. sammen med at det bokens panel anbefaler som god medisin, ofte er dagens tilbud i norsk helsevesen. Norsk fødselshjelp er godt organisert, men det betyr ikke at vi ikke kan bli bedre. Boken bør være en selvfølge i våre sykehusbibliotek, og også den enkelte gynekolog og anestesilog vil ha stor nytte og glede av den.

Per E. Børdahl
Kvinneklinikken
Haukeland Universitetssykehus